

7. Бирюков С. Д. Генетические особенности пластичности поведения человека : автореферат канд. диссертации / С. Д. Бирюков. – М. : Институт психологии АН СССР, 1988.

8. Алиева Е. Г. Творческая одаренность и условия ее развития / Е. Г. Алиева // Психологический анализ учебной деятельности. – М. : ИП РАН, 1991. – С. 7-17.

9. Дружинин В. Н., Хазратова Н. В. Экспериментальное исследование формирующего действия микросреды на креативность / В. Н. Дружинин, Н. В. Хазратова // Психологічний часопис. – 1994. – № 4.

10. Яковлева Е. Л. Психологические условия развития творческого потенциала у детей школьного возраста / Е. Л. Яковлева // Вопросы психологии. – 1994. – № 5. – С. 37-42.

11. Мерлин В. С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М. : Педагогика, 1986. – 253 с.

12. Гнатко М. М. Психологічні передумови роботи з обдарованими дітьми: [методичні рекомендації] / М. М. Гнатко. – Луцьк, 1996. – 26 с.

13. Шибутани Т. Социальная психология / Т. Шибутани. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1999. – 544 с.

14. Фидельман М. И. Взаимосвязь интеллектуальных и творческих способностей у подростков / М. И. Фидельман // Прикладная психология. – 2001. – № 5. – С. 60-65.

Лилия Яременко. Развитие творческих способностей личности в контексте возрастных особенностей.

В статье проанализированы особенности формирования креативности у детей дошкольного, младшего школьного и подросткового возраста.

Ключевые слова: ребенок, личность, креативность, творчество, пространство, культура, воспитание.

Lily Jaremenko. The development of creative abilities of the individual in the context of age.

The paper analyzes the characteristics of the formation of creativity among children of preschool, primary school and teen ages.

Key words: child personality, creativity, creation, environment, culture, education.

Dr Marianna Styczyńska

ROZWIJANIE ZAINTERESOWAŃ KSIĄŻKĄ W PRZEDSZKOLU

Home plays an important role in developing child's interest in the book. Another social environment that organizes space in contact with the book for a child is nursery school. Thanks to different effective methods and forms of teacher's work child can experience "the inspiring adventure with the book". Involving children in the process of becoming interested in books should be of teacher's interest. Teacher's creativity and undertaken pedagogical activities determines the quality of child's contact with the book.

We współczesnych czasach, w dobie kulturowego chaosu związanego z ekspansją kultury masowej niejednokrotnie pozbawionej wzorców i priorytetów koniecznością staje się szukanie sposobów warunkujących zmianę postrzegania rzeczywistości, w której żyje i rozwija się dziecko. Stają nowe wyzwania przed wychowaniem począwszy od najwcześniejszych przedziałów wiekowych. Zachodzi potrzeba intensywnych badań nad opracowaniem nowych koncepcji edukacji małego dziecka, a także wprowadzenia do praktyki nowych rozwiązań. Nadrzędną wartością edukacji jest indywidualny rozwój dziecka zgodny z jego niepowtarzalnym „schematem”, a zewnętrznym wskaźnikiem rozwoju są kompetencje tego dziecka, rozwijające się dzięki jego aktywności. Nowe koncepcje edukacji elementarnej (przedszkolnej i wczesnoszkolnej) powinny uwzględniać kreatywność stanowiącą wyznacznik zwiększania spontanicznej aktywności twórczej dziecka oraz wykorzystywania otaczającej rzeczywistości w celu poznania treści z niej płynących.

Przewodnią ideą wychowania jest nawiązywanie do faz rozwojowych człowieka, wyznaczonych przez czynniki wewnętrzne na równi z procesami dojrzewania oraz aktywnością indywidualnych dyspozycji³.

Współczesne czasy uwarunkowane pędem za nowoczesnością, imponującym tempem rozwoju technologii informacyjnych znacznie ograniczyły kontakt człowieka z książką. W obecnej przestrzeni otaczającej każdą istotę ludzką dzieci dorastają wśród urządzeń elektronicznych i mediów, które w dzisiejszym świecie są dla nich naturalnym „wyposażeniem”. Od narodzin wychowywane są wraz z technologią i posługują się wszystkimi jej zdobyczami. Prawie każdy młody człowiek ma na własność jedno takie urządzenie – telefon komórkowy. Jest on prosty i łatwy w użytkowaniu. Może służyć do robienia zdjęć, nagrywania obrazu, dźwięku, filmów, a także posiada dostęp do Internetu. Rozwój technologii zmusza współczesną edukację do szukania sposobów zainteresowania książką oraz do dostosowania nowych metod i środków nauczania do nowych, różnych odbiorców⁴.

Aby nastąpił wpływ książki na czytelnika, musi dojść wcześniej do zainteresowania nią. Książka musi zaciekawić i skłaniać do pewnych postaw. Wpływ książki ma sprawić, że zainspiruje ona do dokonywania jakiegoś pozytywnego czynu. Jej rola w życiu i rozwoju małego dziecka jest niezwykle istotna. „W polskiej tradycji zajmowała zawsze znaczącą pozycję”⁵.

Życie tworzy wciąż nowe rozdziały w dziejach książki i nie ma obaw, że widać jej koniec. I chociaż w ostatnich latach książce przybyło konkurentów w postaci telewizora, komputera czy Internetu, to jednak najbardziej właśnie ona kształci uczucia i pobudza wyobraźnię, intuicję i rozwija zainteresowania, uwrażliwia na piękno, dobro i zło, przyczynia się do kształtowania charakteru i

³ I. Sikorska, *Rozwój dzieci w przedszkolu: stymulujące wartości wybranych systemów edukacyjnych*, Kraków 2010, s. 56.

⁴ A. M. Krajewska, *Między dzieciństwem a dorosłością. Młodzież w bibliotece*, Warszawa 2012, s. 123 – 124.

⁵ A. Przeclawska, *Czytelnictwo dzieci i młodzieży*, [w:] Pomykało W. (red.), *Encyklopedia Pedagogiczna*, Warszawa 1993, s. 92.

aktywnej postawy wobec otaczającej nas rzeczywistości. Spośród wielu kanałów komunikacyjnych właśnie książka stanowi niewątpliwie jeden z tych podstawowych. To ona towarzyszy ludziom w ciągu całego życia – od dzieciństwa aż po starość. Jej funkcji nie są w stanie zastąpić żadne inne media. To ona jest złączona z czytelnikami głębokimi i wielorakimi współzależnościami, i stanowi czynnik wszechstronnie oddziałujący na ich osobowość. Umiejętnie wykorzystana i zareklamowana może być wspaniałym narzędziem do rozwijania twórczej aktywności dziecka.

Obecnie pierwszy kontakt dziecka ze światem książki następuje bardzo wcześnie, bo już w domu rodzinnym, kiedy to mama małemu śpiewa mu kołysanki, a przy tym, chcąc przyciągnąć jego uwagę, podsuwa mu kolorowe książeczki, ogląda z nim obrazki, czyta wesołe wierszyki i bajki ⁶.

Aby doświadczenia czytelnicze procentowały w przyszłości, miłość do książek musi zrodzić się właśnie w dzieciństwie, bo „czym skorupka za młodu nasiąknie, tym na starość trąci”. A więc rola rodziny na tym etapie życia dziecka jest kluczowa. Należy zgodzić się ze stwierdzeniem, że „... wręczanie pierwszych książeczek niemowlakom i najmłodszym to nie są chybione pomysły” ⁷. Początkowo książeczka w rękach malucha jest pewnego rodzaju zajmującą zabawką. On bierze ją do kąpieli, domaga się, by leżała obok, gdy pije mleko. Książki – przytulanki z elektronicznymi pozytywkami pomagają maluszkowi szybciej zasnąć, a te z wymyślanymi otwierającymi się ilustracjami zachęcają do manipulacji. Takie książeczki – zabawki mają pewną wartość – oswajają dziecko ze światem słowa drukowanego. Najpierw treści wypełnione są prostymi obrazkami, potem czarnymi znakami. Z których rodzice odszyfrowują ciekawe historyjki ⁸.

Warto zauważyć i podkreślić, iż mimo istniejącej powszechnej mody na skrótowość wypowiedzi niezwykle popularną wśród posiadaczy telefonów komórkowych i wysyłających wiadomości drogą elektroniczną książka posiada kluczowe znaczenie w formowaniu poglądów, priorytetów, systemów wartości, opinii i tożsamości kulturowej czytającego oraz stanowi wyjątkową formę utrwalania informacji pozwalając powracać do nich wielokrotnie.

W rozwijaniu u dziecka zainteresowań książką ważne miejsce odgrywa dom rodzinny, w którym ono żyje i rozwija się. To w nim powinno ono doświadczyć pierwszego kontaktu z książką. W atmosferze bezpieczeństwa, spokoju siedząc na kolanach swoich rodziców wspólnie oglądając, ilustrowane książeczki, czytając bajki. Czytanie na głos dzieciom jest źródłem radości dla samych dzieci, ale i dla rodziców. Jest to pozytywny, skuteczny i ciekawy sposób spędzania czasu z dzieckiem, budowania wspólnoty emocjonalnej. Jeżeli w trakcie czytania opiekunowie dołączają zabawy ruchowe, to czytanie z pewnością będzie kojarzyć się maluchowi z zabawą, czyli z przyjemnością.

⁶ O. Chmielewska, Biblioterapia, „Życie Szkoły” 2005, nr 10, s. 29.

⁷ G. Lewandowicz – Nosal, Od czterech do sześciu. Książki dla przedszkolaka, Warszawa 2012, s. 7.

⁸ D. Świerczyńska – Jelonek, G. Leszczyński, M. Zajac (red.), Po potopie. Dziecko, książka i biblioteka w XXI wieku, Warszawa 2008, s. 203 – 204.

Odpowiedzialni, dalekowzroczni rodzice sami starają się czytać z obecności dziecka, pamiętając o tym, co nie podlega dyskusji, jak niezwykle ważny jest przykład czytającego człowieka dorosłego. Dziecko obserwując pochylonych nad książkami rodziców podświadomie зараża się czytaniem. Systematyczne codzienne czytanie dzieciom 20 minut to skuteczny sposób budzenia w nich zainteresowań książką. Nie należy oponować, jeśli dziecko samo wybierze sobie bajkę czy wierszyk i domaga się, żeby przeczytać mu je po raz kolejny⁹.

Innym ciekawym i godnym polecenia sposobem zaciekawienia lekturą są regularne spotkania zaprzyjaźnionych rodziców, na których dorośli czytają dzieciom ich ulubione książeczki¹⁰. Również chodzenie z dziećmi do księgarni, wspólne wybieranie i kupowanie książek (najlepiej tych z licznymi obrazkami, bo na początku drogi czytelnicy właśnie obrazki najbardziej przemawiają do wyobraźni dziecka), to właściwy krok w kierunku wzbudzania zaciekawienia słowem drukowanym¹¹.

Środowisko rodzinne ma więc zasadnicze znaczenie w rozwijaniu zainteresowania książką i w kształtowaniu nawyku czytania, czego nie należy zbagatelizować. To na rodzicach spoczywa obowiązek oswojenia dziecka ze sztuką słowa, motywowania go do sięgania po nią od najmłodszych lat.

Ważne jest też, aby dziecko miało nieograniczony dostęp do swojej domowej mini biblioteczki, z której może korzystać, gdy tylko ma na to ochotę¹².

Kolejnym środowiskiem organizującym dziecku przestrzeń do kontaktu z książką jest przedszkole. Wiodącą rolę w projektowaniu otoczenia ukierunkowanego na rozwijanie zainteresowań książką w przedszkolu sprawuje nauczyciel. To on wprowadza dziecko w świat książek, w świat literatury. To dzięki niemu książka staje się przyjacielem przedszkolaka, „nauczycielką wielu słów oraz wrażeń, dotychczas nieznanymi dziecku. Co ważne, jak nikt inny pomaga rozwijać wyobraźnię najmłodszych, zaś systematyczne, głośne czytanie bezpośrednio przyczynia się do poprawy koncentracji uwagi oraz uważnego słuchania u przedszkolaka. Uczy myślenia, oraz zauważania nawet tak niełatwych i wydawałoby się abstrakcyjnych dla kilkulatek, a tak ogromnie ważnych wartości moralnych,¹³.

Książka od tysiąca lat jest jednym z podstawowych elementów życia umysłowego ludzi. Początkowo docierała ona do nielicznych. Z biegiem czasu stała się narzędziem pracy wielu ludzi, a także sposobem na wypoczynek. W dzisiejszym świecie zaczęło się mówić o zmniejszaniu znaczenia książki i zapotrzebowania na nią, w związku z rozwojem środków masowego przekazu. Jednak mimo coraz większego wpływu radia, Internetu i telewizji książka ma wciąż wielu swoich wielbicieli¹⁴.

⁹ A. Żbikowska – Migoń, A. Łuszek, Czytanie czytelnictwo czytelnik, Wrocław 2011, s. 139 – 141.

¹⁰ B. Damek, Miłość do książek musi zrodzić się w dzieciństwie, „Życie Szkoły” 2005, nr 8, s. 59.

¹¹ A. Kleiber, Jak wychować „pożeracza książek?”, „Bibliotekarz” 2010, nr 10, s. 17.

¹² A. Żbikowska – Migoń, A. Łuszek, Czytanie, s. 135 – 145.

¹³ P. Dębiec, Słów kilka o znaczeniu głośnego czytania, „Wychowanie w Przedszkolu” 2012, nr 3, s. 64.

¹⁴ B. Kosmanowa, Książka i jej czytelnictwo w dawnej Polsce, Warszawa 1981, s. 5.

Nie wszystkie dzieci w środowisku rodzinnym mają zapewnione warunki do kontaktu z książką a tym samym do budzenia zainteresowań nią. Przedszkole zatem dla wielu z nich jest tym miejscem, w którym pierwszy raz sięgają po książkę., doświadczają kontaktu z nią początkowo przez ilustracje w niej zawarte i historię jaka kryje się za nimi. Jak zauważa Marta Juszcak to ilustracje właśnie powodują niejednokrotnie samodzielne opowiadanie rozmieszczonych na stronach książki historii, co warunkuje rozwijanie mowy i myślenia, czy budzi zainteresowania zachowaniem bohatera ¹⁵.

Dzięki „kącikom książki” stanowiącym element przestrzeni edukacyjnej sali przedszkolnej dziecko może doświadczać „przygody z książką”. „Intymny, indywidualny kontakt z książką [...] obejmuje samodzielne przewracanie kartek i oglądanie obrazków [...] samodzielne rozpoznawanie słów i znaczeń oraz kojarzenie ich z treścią obrazka, a w okresie późniejszym – samodzielne zapoznawanie się z treścią większych utworów, daje podstawę do samodzielnej pracy oraz rozwoju wyobraźni dziecka [...]” ¹⁶.

A zatem „kąciki książki” jest w przedszkolu sposobem rozwijania u dzieci zainteresowania książką, przyzwyczajania do właściwego korzystania z niej i oddziaływania na rozwój osobowości przez kontakt z literaturą. Aby „kącik” dobrze spełniał swoją rolę, powinien być interesujący, zaopatrzony we właściwe pozycje. U starszych przedszkolaków rola „kącika książki” nabiera większego znaczenia, ponieważ krąg działalności tych dzieci znacznie się rozszerza. Występuje już zainteresowanie słowem pisanym ¹⁷.

„Kącik książki” w przedszkolu ma na celu rozbudzenie zaciekawienia dzieci utworami literackimi, umożliwienie powtórnego przeżywania ich treści oraz przyzwyczajanie do samodzielnego poszukiwania kontaktu z książką. Powinien on także rozwijać aktywność dzieci i chęć swobodnego wypowiedzenia się. Aby przyciągał uwagę dzieci, musi być ciekawie urządzony. Dobrym sposobem uatrakcyjnienia „kącika książki” jest wybranie każdorazowo (po zmianie) pozycji, która będzie szczególnie aktywizowała działalność dzieci. Treść tej książki powinna poznać dobrze cała grupa, samą książkę należy w jakiś sposób wyeksponować, np. położyć lub zawiesić oddzielnie, obłożyć w kolorowy papier, aby zwracała uwagę dzieci, a następnie stworzyć możliwość różnorodnego działania, nawiązującego do jej treści. Nauczyciel tworząc dziecku przestrzeń do rozwijania zainteresowań książką w przedszkolu powinien włączyć do współpracy również rodziców dziecka. „Praca nauczyciela ze względu na swoją specyfikę opiera się głównie na komunikacji twarzą w twarz, na bezpośredniej rozmowie, bezpośrednich gestach. [...] Zatem od nauczyciela jest nie tylko wymagana wiedza, ale przede wszystkim umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej w pracy z dzieckiem, jego rodziną [...]” ¹⁸.

¹⁵ M. Juszcak, Ciekawski George, „Wychowanie w Przedszkolu 2013, nr 1, s. 62.

¹⁶ J. Papuzińska, Formy pracy z książką, {w:} A. Przeclawska (re.), Literatura dla dzieci i młodzieży w procesie wychowania, Warszawa 1978, s. 249.

¹⁷ D. Wojewoda, Pierwsze kroki, „Wychowanie w Przedszkolu” 2006, nr 7, s. 41 – 45.

¹⁸ J. Łukasik, Cechy dobrego nauczyciela, „Blżej Przedszkola” 20012, nr 2, s. 52.

Dzieciom najstarszym w przedszkolu można wypożyczać książki do domu, by następnie rozmawiać z nimi o ich treści, ważnych kwestiach moralnych, zachęcać do wypowiedziania się na ich temat, wyjaśniać kolegom, czy warto je wypożyczać i dlaczego. Można też prowadzić zajęcia z całą grupą oparte na wypożyczaniu książek. Dzieci mogą w czasie takiego zajęcia określać, co to jest biblioteka, jaką spełnia funkcję, jak należy z niej korzystać. Bardzo pomocna w realizacji tych zadań będzie wycieczka do biblioteki dziecięcej, gdzie przedszkolaki zobaczą bogactwo literatury dziecięcej i nawiążą ciekawe kontakty z pracownikami tej instytucji¹⁹. Na taką wycieczkę do biblioteki mogą zaprosić także swoich rodziców. Taki sposób budzenia zainteresowania książką w przedszkolu stanowi przyczynek do kształtowania postawy przyszłego czytelnika. „Kształtowanie postawy przyszłego czytelnika może skutecznie wspierać dom rodzinny dziecka. Wiele zależy od świadomości rodziców, ich rozbudowanych potrzeb kulturalnych. Rodzice [...] zainteresowani czytelnictwem, częściej kupują dziecku książki niż ci, którzy sami nie czują potrzeby czytania. Jeżeli dziecko samo pragnie posiadać książkę, prosi o nią [...]”²⁰. W upowszechnianiu głośnego czytania duży udział miała ogólnopolska akcja: Cała Polska Czyta Dzieciom. Akcja była przekazywana i propagowana poprzez spoty reklamowe w telewizji, na plakatach oraz w radio czy w prasie. Głośne czytanie na stałe zagościło w świadomości społecznej. „Wspólne spotkania z książką wspaniale wzmacniają więzi pomiędzy dzieckiem a czytającym dorosłym. 20 minut dziennie – codziennie – to akurat tyle czasu ile potrzeba [...] To czas zarezerwowany wyłącznie dla naszej pociechy. Dziecko czuje się kochane, wie że czas lektury jest poświęcony tylko i wyłącznie jemu, co w dzisiejszym zabieganym świecie wydaje się wartością bezcenną”²¹. W podtrzymywaniu ogólnopolskiej akcji „Cała Polska czyta dzieciom” opartej na zaangażowaniu zarówno rodziców, jak i innych dorosłych. W organizowanie kontaktu z książką i czytanie dzieciom ważną rolę odgrywa nauczyciel. To on powinien być inicjatorem włączania w ten proces rozwijania zainteresowań ciekawej „przygody” opartej o sztukę słowa. To on powinien tworzyć rodzicom możliwości dostępu do literatury, która może zaciekawiać dziecko. Rozwijanie zainteresowania książką w przedszkolu zachęcanie do kontaktu z nią to jedno z zadań nauczyciela przedszkola i ważny element. Budzenie motywacji do sięgania po książkę ma na celu przygotowanie dziecka do tego, aby w przyszłości stało się dojrzałym i krytycznym czytelnikiem, zdolnym świadomie wybierać i oceniać książkę. Motywacja czytelnicza u dzieci w tej grupie wiekowej ma na celu także, rozwijanie określonych gustów i zainteresowań literackich. Dziecko uczy się obcować się z dziełem literackim w sposób samodzielny, refleksyjny i twórczy. Wszystko to stanowi podstawowy cel różnorodnych zabiegów podejmowanych w pracy przedszkolaka w dziedzinie wychowania literackiego²².

¹⁹ I. Dudzińska (red.), Wychowanie i nauczanie w przedszkolu, Warszawa 1983, s. 452.

²⁰ H. Ratyńska, Literatura dziecięca w pracy przedszkola, Warszawa 1973, s. 111-112.

²¹ P. Dębiec, Słów kilka o znaczeniu głośnego czytania, „Wychowanie w Przedszkolu” 2012, nr 3, s. 64.

²² A. Tyl (red.), Nauczyciel wczesnej edukacji wobec zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej kulturowej i społecznej, Łódź 2011, s.18.

Regularne kontakty dziecka z dziełem literackim (zarówno z zakresu poezji, jak i prozy) wraz z ilustracjami budzą wrażliwość estetyczną przedszkolaka, co sprzyja rozwijaniu postaw twórczych, wyzwalanu form ekspresji słownej oraz ekspresji plastycznej. Jednym z głównych zadań nauczyciela przedszkola powinno być więc poprowadzenie dziecka w ten sposób, aby w przyszłości mogło ono osiągnąć dojrzałość czytelniczą. Praca z książką (mam tu na myśli bajki, wszelkiego rodzaju opowiadania i legendy, wiersze pisane specjalnie dla dzieci itp.) w placówkach przedszkolnych może mieć różne formy organizacyjne i odbywać się podczas spotkań indywidualnych, kontaktów z małymi grupkami dzieci, czy też podczas zajęć z całą grupą²³.

Niezwykle ważne jest to, aby nauczyciel zastosował odpowiednie metody pracy z książką lub czasopismem. W pracy przedszkola można wykorzystać różne metody oddziaływania pedagogicznego. Mam tu na myśli głównie metody słowne, oglądowe i czynne. Kontakt dziecka z utworami literackimi powinien być związany z różnymi formami aktywności dziecięcej. Nauczyciele przedszkolni, przekazując dzieciom treść utworu, powinni więc starać się wywołać u swoich małych odbiorców jak najgłębsze, pozytywne przeżycia literackie. Powinni oni, w sposób jasny i klarowny, ukazać dzieciom pewne problemy do rozwiązania, zachęcić do podejmowania różnych działań²⁴.

Zadania nauczyciela w przedszkolu w zakresie edukacji literackiej, jest:

- opowiadanie i czytanie wybranych utworów, posługując się przy tym środkami żywego słowa,
- doskonalenie u dzieci umiejętności uważnego słuchania tekstu,
- rozmowa z dziećmi na temat treści, jakie zostały zawarte w utworze, zachęta dzieci do oceny bohaterów, określanie miejsca i przebiegu akcji; w sposób szczególny nauczyciel powinien zwrócić uwagę na wymowę moralną danego utworu,
- czytanie i recytowanie wierszy oraz uczenie ich dzieci,
- powinni starać się poprzez książki inicjować różne formy działania i ekspresji przedszkolaków,
- inscenizowanie wybranych utworów literackich,
- oglądanie z dziećmi ilustracji zawartych w książkach i czasopismach dziecięcych, przy czym szczególną uwagę powinni na związek ilustracji z tekstem,
- nauka korzystania z przedszkolnej biblioteczki, przez co bezpośrednio kształtują postawę przyszłego czytelnika²⁵.

Okres, w którym dziecko uczęszcza do przedszkola jest dobrą okazją na rozbudzenie zainteresowań literaturę. Lektura jest wówczas dla niego najlepszym

²³ Tamże, s. 18.

²⁴ E. Przygońska, I. Chmielewska (red.), Nauczyciel wobec wyzwań współczesności: doświadczenia, badania, koncepcje, Łódź 2009, s. 21.

²⁵ J. Bonar (red.), Nauczyciel wczesnej edukacji: oczekiwania społeczne i praktyka edukacyjna, Łódź 2011, s. 255.

towarzyszem, przewodnikiem w poznawaniu języka oraz rozwijania dziecięcej wyobraźni²⁶.

Ważnym aspektem podczas rodzinnego czytania jest dobór literatury, która zainteresuje dziecko, jak i przeniesie go w świat wyobraźni. Rodzice wybierając książkę, powinni kierować się jego zainteresowaniami. Czytający rodzic dla dziecka staje się wzorem do naśladowania w jego dalszym życiu.

Widząc nie tylko potrzebę, ale rozumiejąc konieczność wykorzystywania książki jako bezcennego źródła i środka także pracy wychowawczej w przestrzeni przedszkola starałam się na zajęciach w przedmiotu teoria i metodyka edukacji dziecka w przedszkolu podejmować tę ważną problematykę.

W ramach prowadzonego przeze mnie ze studentami Wydziału Pedagogiczno – Artystycznego w Kaliszu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu seminarium dyplomowego niejednokrotnie podejmowaliśmy jako przedmiot analiz teoretyczno – empirycznych problematykę rozwijania u dzieci przedszkolnych zainteresowań książką. W oparciu o wybrane populacje badawcze studenci pod moim kierunkiem „szukali” sposobów „budowania” kontaktu z nią oraz „oswajania” ze sztuką słowa. Poprzez prowadzone postępowanie badawcze studenci chcieli zwrócić uwagę na ogromną rolę książki w procesie wychowania i kształcenia człowieka a szczególnie wyeksponować jej rolę w rozwoju i życiu dziecka zwłaszcza przedszkolnego. Jak słusznie podkreśla J. Truskolaska książki kształcą pod względem intelektualnym, emocjonalnym, estetycznym, społecznym, rodzinnym, a także i patriotycznym. W nich możemy znaleźć wzory zachowań i postaw, które szczególnie dzieci w wieku przedszkolnym szybko podchwytyją²⁷.

Dobra i wartościowa książka to nie tylko taka, która sprawia, że człowiek po jej lekturze staje się lepszy, lecz również kształtuje jego wnętrze i zachęca do życia zgodnie z normami etycznymi. Poza tym książka powinna zwierać walor edukacyjny, kształtować ciało, umysł człowieka oraz rozwijać go duchowo i intelektualnie. W przestrzeni edukacyjnej przedszkola docenia się także oddziaływanie terapeutyczne książki na dziecko. Jest ona wykorzystywana także w pracy z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Biblioterapia ma ogromne zastosowanie w pomaganiu dzieciom. Ta metoda terapeutyczna pomaga przezwyciężyć różne problemy z jakimi boryka się wielu przedszkolaków, m. in. lęki lub brak akceptacji. Jej elementy można zastosować w obszarze działań wychowawczych. Biblioterapia niesie wiele pozytywnych aspektów:

- zmienia postawy dzieci,
- integruje
- wpływa na akceptację własnej osoby
- uczy radzenia sobie z życiowymi problemami
- łagodzi objawy agresji²⁸.

²⁶ P. Dębiec, Słów kilka o znaczeniu głośnego czytania, „Wychowanie w Przedszkolu” 2012, nr 3, s. 64.

²⁷ J. Truskolaska, Wychowywać miłośnika książki, czyli czytelnictwo i okolice, Tychy 2007, s. 138 – 139.

²⁸ S. Gallos, Biblioterapia – terapia i wychowanie przez czytanie, „Życie Szkoły” 2013, nr 2, s. 8 – 10.

Bajkoterapia jest metodą terapeutyczną i profilaktyczną przeznaczoną dla małych dzieci od 4 do 9 lat. Bajka terapeutyczna przede wszystkim uświadamia dziecku, że nie tylko jemu przytrafiły się nieprzyjemne sytuacje. Dzięki temu dziecko ma szansę „otworzyć” się i powiedzieć o negatywnych doświadczeniach. Bajki terapeutyczne wzmacniają u małego słuchacza poczucie własnej wartości. Dziecko czuje się rozumiane i akceptowane.

Kontakt z książką dostarcza przedszkolakom nowych doświadczeń, rozszerza horyzonty, rozwija zainteresowania. Stałe i systematyczne spotkania dzieci z książką w znaczącym stopniu aktywizują ich rozwój intelektualny i emocjonalny. Budzą jednocześnie ich wrażliwość estetyczną, sprzyjają rozwijaniu postaw twórczych oraz wyzwalają różne formy ekspresji. Dlatego też tak ważną rolę pełni nauczyciel przedszkolna w zachęcaniu dzieci do czytelnictwa oraz w rozwijaniu postaw czytelniczych²⁹.

Literatura dziecięca stanowi bardzo ważny element w życiu każdego dziecka. Może przyczynić się do budowania w nim wartościowych postaw moralnych, uczy określonych norm i zachowań, a także ukazuje priorytety, jakimi dziecko powinno się kierować. Dlatego też, jeśli chcemy zapewnić dzieciom prawidłowy rozwój społeczno – emocjonalny, powinniśmy zadbać o to, aby już od najmłodszych lat miały one kontakt z wartościową książką. Oczywiście dobór jej nie jest bez znaczenia. Ważne jest to, aby bajki i inne utwory literatury dziecięcej, jakie czytane są przedszkolakom, były wybierane przez rodziców i nauczycieli w sposób mądry i odpowiedzialny. Literatura dziecięca ma bowiem dawać dziecku radość ze słuchania oraz uczyć je zasad, w oparciu, o które funkcjonuje całe społeczeństwo. Przedszkolak mający częsty kontakt ze słowem pisany stanie się dojrzałym, świadomym czytelnikiem szanującym książki, a w przyszłości sam będzie zachęcać innych ludzi do kontaktów z twórczością literacką.

Jak wynika z badań prowadzonych pod moim kierunkiem w ramach seminarium dyplomowego przez p. Katarzynę S. na 25 osobowej populacji dzieci sześciolletnich (10 dziewczynek i 15 chłopców) z Przedszkola nr 30 im. Krasnala Hałabały w Kaliszu większość dzieci ma swoje ulubione obszary tematyczne, o których lubi słuchać i opowiadać. Spośród najpopularniejszych możemy rozróżnić utwory dla dziewczynek oraz utwory dla chłopców.

Tabela nr 1. Ulubione utwory tematyczne wybierane przez dzieci w książkach (z uwzględnieniem płci)

Chłopcy (40 %)	Dziewczynki (60 %)
– Spiderman	– Księżniczki
– Rymowane wierszyki	– Wróżki
– Pinokio	– Syrenki
– Czerwony Kapturek	– Barbie
– Jaś i Małgosia	– Zwierzęta
– Zwierzęta	– Wierszyki

²⁹ S.Popek, A. Winiarz (red.), Nauczyciel: zawód, powołanie, pasja, Lublin 2009, s. 389 – 390.

– Królewicze – Dzieci – Wierszyki – Z kolorowymi obrazkami	– Czerwony Kapturek – Królewna Śnieżka – Jaś i Małgosia – Harry Potter – Czarodziejki Lilly – Kopciuszek – Mały Książę – Dzieci z Bullerbyn – Z kolorowymi obrazkami

Jak wynika z danych zawartych w powyższej tabeli dziewczynki chętniej słuchają tekstów literackich, w których występują księżniczki, wróżki czy czarodziejki. Chłopcy natomiast lubią słuchać o przygodach męskich bohaterów, jak również zwracają uwagę na opowiadania o swoich rówieśnikach. Jednakże występują też utwory, którymi interesują się zarówno chłopcy, jak i dziewczynki. Są nimi: „Jaś i Małgosia” oraz „Czerwony Kapturek”, a także bajki o zwierzętach, rymowane wierszyki. Zauważa się zatem płaszczyzny, które skupiają uwagę wszystkich dzieci w grupie i dlatego można wykorzystać je podczas zajęć w przedszkolu. Sześciolatki zwróciły uwagę również na kolorowe ilustracje w książkach. Jak więc widać barwne obrazki zachęcają przedszkolaków (zarówno chłopców, jak i dziewczynki) do sięgania po książkę. Dzieci dzięki częstym kontaktom z ilustracją rozwijają swoją wrażliwość także na sztukę plastyczną³⁰.

Przedstawione analizy teoretyczno – empiryczne potwierdzają pozytywny wpływ książki na wszechstronny rozwój dziecka. A zatem przedmiotem zatroskania powinno być podjęcie wspólnych działań przez nauczycieli, rodziców i bibliotekarzy nakierowanych na budowanie kontaktu z książką i rozwijanie potrzeby zainteresowania nią. Zaszczepiajmy dzieciom miłość do książek, aby w przyszłości nie szczędziły chwil na ich czytanie.

Bibliografia

1. Bonar J. (red.), Nauczyciel wczesnej edukacji: oczekiwania społeczne i praktyka edukacyjna, Łódź 2011.
2. Chmielewska O., Biblioterapia, „Życie Szkoły” 2005, nr 10.
3. Damek B., Miłość do książek musi zrodzić się w dzieciństwie, „Życie Szkoły” 2005, nr 8.
4. Dębiec P., Słów kilka o znaczeniu głośnego czytania, „Wychowanie w Przedszkolu” 2012, nr 3.
5. Dudzińska I. (red.), Wychowanie i nauczanie w przedszkolu, Warszawa 1983.
6. Gallos S., Biblioterapia – terapia i wychowanie przez czytanie, „Życie Szkoły” 2013, nr 2.

³⁰ Katarzyna Sosin., Inicjacje w przedszkolu a rozwijanie zainteresowań książką na przykładzie grupy dzieci 6 – letnich z Przedszkola nr 30 im. Krasnala Hałabały w Kaliszu, niepublikowana praca licencjacka, Kalisz 2013, s. 41 – 42.

7. Juszczak M., Ciekawski George, „Wychowanie w Przedszkolu 2013, nr 1.
8. Kleiber A., Jak wychować „pożeracza książek?”, „Bibliotekarz” 2010, nr 10.
9. Kosmanowa B., Książka i jej czytelnictwo w dawnej Polsce, Warszawa 1981.
10. Krajewska A. M., Między dzieciństwem a dorosłością. Młodzież w bibliotece, Warszawa 2012.
11. Lewandowicz – Nosal G., Od czterech do sześciu. Książki dla przedszkolaka, warszawa 2012, s. 7.
12. Łukasik J., Cechy dobrego nauczyciela, „Blżej Przedszkola” 20012, nr 2.
13. Papuzińska J., Formy pracy z książką, {w:] A. Przeclawska (re.), Literatura dla dzieci i młodzieży w procesie wychowania, Warszawa 1978.
14. Przeclawska A., Czytelnictwo dzieci i młodzieży , [w:] Pomykało W. (red.), Encyklopedia Pedagogiczna, Warszawa 1993.
15. Przygońska E., Chmielewska I. (red.), Nauczyciel wobec wyzwań współczesności: doświadczenia, badania, koncepcje, Łódź 2009.
16. Ratyńska H., Literatura dziecięca w pracy przedszkola, Warszawa 1973.
17. Sikorska I., Rozwój dzieci w przedszkolu: stymulujące wartości wybranych systemów edukacyjnych, Kraków 2010.
18. Sosin K., Inicjacje w przedszkolu a rozwijanie zainteresowań książką na przykładzie grupy dzieci 6 – letnich z Przedszkola nr 30 im. Krasnala Hałabały w Kaliszu, niepublikowana praca licencjacka, Kalisz 2013.
19. Świerczyńska – Jelonek D., Leszczyński G., Zajac M. (red.), Po potopie. Dziecko, książka i biblioteka w XXI wieku, Warszawa 2008.
20. Truskołaska J., Wychowywać miłośnika książki, czyli czytelnictwo i okolice, Tychy 2007.
21. Tyl A. (red.), Nauczyciel wczesnej edukacji wobec zmieniającej się rzeczywistości edukacyjnej kulturowej i społecznej, Łódź 2011.
22. Wojewoda D., Pierwsze kroki, „Wychowanie w Przedszkolu” 2006, nr 7.
23. Żbikowska – Migoń A., Łusznak A., Czytanie czytelnictwo czytelnik, Wrocław 2011.

Стичинська Марьянна. Развитие у дошкольников интереса к книге.

В развитии интереса ребенка к книге важную роль выполняет семья. Благоприятной средой для общения ребенка с книгой также является детский сад. Благодаря различным методам и формам работы воспитателя, ребенок может заинтересоваться книгой. Воспитатель должен быть инициатором приобщения детей к книге. Его усилия, творческий подход влияют на качество отношения ребенка к книге.